

Klimat- och näringslivsdepartementet
Kemikalieenheten, Kemikalier och avfall

Erikshjälpen Second Hands yttrande över promemorian ***Cirkulär hantering av textil och textilavfall***

Erikshjälpen är en barnrättsorganisation med en ideell second hand-verksamhet. Tillsammans har vi en gemensam vision; En förändrad värld där barns drömmar får liv.

Vi driver 62 butiker samt en e-handel som tillsammans förra året cirkulerade nästan 11,5 miljoner varor till återanvändning. År 2022 delade vi ut 89,4 miljoner kronor i överskott till barnrättsorganisationen Erikshjälpen, och gjorde extra insamlingar till Världens barn samt insatser i Ukraina. Utöver det tog vi emot över 400 ungdomar i sommarjobb, gav en stöttad anställning till över 300 personer och hade omkring 3000 volontärer. Varje dag får över 1000 personer möjlighet till praktik och arbetsträning i våra butiker.

Erikshjälpen Second Hand samlar in stora mängder gåvor från privatpersoner och företag varje år som sorteras, återanvänds eller förbereds för återvinning. Vi är Sveriges ledande second hand-butikskedja och gör genom återanvändningen, överskottet och det sociala arbetet en enorm samhällsnytta. Vi besitter särskild erfarenhet och kompetens i insamling och sortering av textil.

Erikshjälpen Second Hand har tillsammans med nätverket Ideell Second Hand (ISH) lämnat ett gemensamt remissvar för medlemsorganisationerna. Detta står vi bakom men vill som remissinstans för promemorian KN2023/03051 ytterligare lyfta fram några synpunkter, markerade i ***kursivt***.

Sammanfattning av Erikshjälpen Second Hands ställningstaganden till promemorian:

- Ideella aktörer ska ha företräde till insamlat material.
- Kommunen ska ansvara och stå för kostnaderna för insamling samt hantering av textilavfall som är kommunalt avfall.
- Fortsatt utformning av systemet ska ske i samverkan med Erikshjälpen Second Hand och ISH. Vi är en sektor med stor erfarenhet och hög kunskap om insamling och sortering för återbruk samt ett stort beroende av textilåterbruk för våra sociala verksamheter. Rätt utformat kan insamlingssystemet stärka den svenska ideella sektorn och dess samhällsnytta, men det finns också risker.
- Avfallshierarkin ska styra utformandet av ett insamlingssystem. Återbruk ska alltid gälla framför återvinning som det mest hållbara alternativet och en cirkulär ekonomi i Sverige ska gagnas i första hand.

Ställningstagande och skäl

Numreringen av nedanstående rubriker följer promemorians förslag.

Övergripande budskap – Ideell Second Hands roll i samhället måste tas till vara

Promemorians förslag om insamling av textilavfall har stor påverkan på de ideella second hand-aktörerna som redan idag har en infrastruktur för insamling och sortering av textil för återbruk och återvinning i Sverige. Promemorian ger utrymme för många tolkningar och därför är vi tacksamma att få lämna synpunkter genom denna remiss och framföra vårt viktigaste budskap - att ideell second hands roll i samhället måste tas till vara, och vår erfarenhet tillgodotas, för att säkra vårt fortsatta samhällsbidrag. Det görs genom att involvera Erikshjälpen Second Hand och ISH i utformningen av insamlingsystemet samt kommande producentansvar i hela processen från förslag till implementering.

Nätverket Ideell Second Hands (ISH) medlemmar tillför en ovärderlig samhällsnytta genom sitt arbete med socialt utsatta, genom arbetsträning till människor som står långt från arbetsmarknaden, genom ett starkt bidrag till den cirkulära omställningen och inte minst genom det lokala och globala utvecklingsarbete som vårt överskott bidrar till. Miljontals människor skänker gåvor till oss, handlar hos oss och finner trygghet i att besöka våra butiker. Att ta de ideella aktörerna i beaktande är att prioritera ett starkt civilsamhälle, en viktig pusselbit i ett tryggt och stabilt Sverige.

Erikshjälpen Second Hand och ISH har mångårig erfarenhet och specialistkompetens inom sortering av textilier för återbruk och återvinning, genom vilken vi under lång tid finansierat våra verksamheter. Verkställande av nya direktiv bör inte på något sätt hota våra möjligheter att bidra med samhällsnytta.

I promemorian används begreppet återanvändning, men i remissvaret har vi valt att använda nedan begrepp:

Återbruk = återanvändning i befintlig form eller genom upcycling, remake

Återvinning = materialåtervinning, fiberåtervinning samt energiutvinning

Avfall = material som bedömts ej återbrukbart och därmed ett kommunalt avfall att hantera genom återvinning

6.1 Ansvarig för textilavfall som är kommunalt avfall

Bedömning: Kommunerna bör även i fortsättningen ha ansvar för insamling av textilavfall som är kommunalt avfall.

Erikshjälpen Second Hand instämmer i bedömningen att kommunerna även fortsättningsvis ska ha ansvaret för textilavfall som är kommunalt avfall. Vi anser dock att flera punkter behöver förtydligas.

All insamlad textil på kommunala insamlingsplatser är inte avfall och ska inte betraktas som textilavfall. Många kommuner har idag insamling av textil för återbruk och textil för återvinning på återvinningscentraler i samverkan med ideella aktörer. Både separat insamling av textilavfall och textil bör införas. Hur insamlad textil för återbruk samt återvinning och textilavfall definieras blir avgörande för de ideella organisationerna.

Ideella aktörer måste ha rättvis möjlighet att konkurrera. Hur kommunen anlitar och kravställer insamlare är viktigt att definiera genom nationella riktlinjer för att motverka ett ojämnt system utifrån kommuners olika styren och förutsättningar. För organisationer som samlar in i hela landet försvårar det med olika information, krav och förfaranden baserat på kommunala skillnader. Det försvårar också för hushållen att göra rätt.

Rekommendationer:

- **Tydliga definitioner för alla delar av textilinsamlingen måste införas nationellt. Hur definitioner av textil för återbruk, textil för återvinning och textilavfall utformas är avgörande för insamlingens möjliga utformning och aktörer.**
- Kommuner ska tillhandahålla insamlingsmöjligheter som främjar avfallstrappan genom att säkerställa att så mycket som möjligt går till återbruk framför återvinning. Vid tvåströmslösning ska textilier som hamnat fel kunna byta ström utan kostnad för ideella aktörer.
- Kommunerna ska prioritera samarbete med nationella ideella aktörer. Detta kan göras genom avtal eller upphandling med sociala krav.
- Kostnaden för insamling av textilt avfall ska tas av kommunerna. I dag tar ideella insamlande organisationer alla kostnader för drift, anläggning och resurser kopplat till textilinsamling.
- Insamlat material ska i första hand komma svenska ideella aktörer till gagn, utan kostnad för dessa aktörer. Återbruk ska i första hand ske i Sverige.
- Ägandet av material som lämnas vid kommunal insamling för återbruk måste tydliggöras och kommuniceras till hushåll. **Privatpersoner som skänker eller avhänder sig textil ska veta var materialet tar vägen.**
- **I kommunernas ansvar ligger att säkerställa att insamling och hantering av textilavfall sker enligt avfallstrappan.** Tydliga mål samt krav på uppföljning från insamlingsaktörerna måste tas fram för återbruk, fiberåtervinning, materialåtervinning och förbränning.

6.2 Innebörden av uttrycket textilavfall

Förslag: Med textilavfall ska i avfallsförordningen avses avfall som består av kläder av textil, hemtextil, inredningstextil, väskor av textil och accessoarer av textil.

Enligt avfallsdirektivet ska medlemsstaterna vidta åtgärder för att förebygga avfallsgenerering genom att uppmuntra återanvändning av produkter och inrättandet av system som främjar återanvändning av textilier (6.5). Därför är det mycket viktigt att definiera vad som är produkter för återanvändning (återbruk) för att kunna inrätta ett sådant system. Detta behandlas mycket förenklat under 6.5 och 6.6. Vi anser att detta bör styras nationellt och inte lämnas till varje enskild kommun eller entreprenör att ta ställning till. För att stimulera ökat återbruk i Sverige är det mycket viktigt att material som håller tillräcklig kvalitet för att återbrukas här också stannar i Sverige.

Textil som inte är avfall omfattas inte av avfallsagstiftningen och får samlas in för återanvändning av vem som helst. Textilier som lämnas med avsikt att användas igen är inte avfall. Med den nya insamlingen finns risk att textilier som kan återanvändas blandas med textilavfall och därmed klassas som avfall. Insamlingen måste utformas och styras mot förebyggande av avfall och ökad återanvändning framför återvinning och lägre former av avfallshantering. All textil som samlas in på kommunala insamlingsplatser ska inte automatiskt betraktas som textilavfall för att inte hindra redan fungerande insamling och sortering hos ideella aktörer. Textil och textilavfall som samlas in är en resurs som ska hanteras i enlighet med avfallstrappan och kommunens ansvar ska ta vid där insamlande aktör bedömt materialet inte längre användbart i högvärdig återanvändnings- eller återvinningsverksamhet.

Rekommendationer:

- **All textil som samlas in på kommunala insamlingsplatser ska inte betraktas som textilavfall.**
- Definitioner för återbruk respektive återvinning måste tydligt framgå i direktivet. Vi föreslår en skrivning som säger att hushållen ska lämna "hela, rena och återbrukbara" textilier för återanvändning samt "ej återanvändningsbara kläder/textilier" för avfall.

- Definitioner av återbruk respektive återvinning och avfall ska vara nationella och inte lämnas till kommun eller entreprenör att besluta.
- **Definitionen av innebörden av uttrycket textilavfall bör vara i linje med den som föreslås i EU-kommissionens förslag till producentansvar för att insamlingsystemet ska fungera långsiktigt.**
- Kommunerna ska ha ansvar för att säkerställa att insamlingsströmmarna inte får innehålla fuktigt, kontaminerat eller på annat sätt otjänligt material.
- Direktivet bör även definiera hur skor ska hanteras.

6.3 Krav på utsortering av textilavfall

Förslag: Den som har textilavfall ska sortera ut det från annat avfall och förvara det skilt från annat avfall.

Erikshjälpen Second Hand tillstyrker att krav på utsortering av textilavfall ska införas. **Även utsortering av textil för återbruk.**

6.4 Krav på separat insamling av textilavfall

Förslag: Den som samlar in textilavfall som har sorterats ut ska samla in det separat.

Erikshjälpen Second Hand tillstyrker förslaget om separat insamling av textilavfall. Dock är frågan om vad som är textilavfall komplex. I en tvåströmslösning föreligger stor risk att det också hamnar textilier som är möjliga att återbruka i avfallsströmmen. Exempel från Danmark, där en tvåströmslösning redan införts, visar att det i vissa områden hamnar upp till 50 % återbrukbara kläder i kategorin textilavfall. För att undvika att avfallshierarkins intentioner motverkas anser vi att promemorian ska förtydliga att ISH eller andra aktörer i återbruksbranschen, som är specialister på vad som kan återbrukas i Sverige, ska involveras i bedömningsprocessen. Först därefter kan det insamlade materialet klassificeras som textilavfall vilket blir ett kommunalt ansvar att omhänderta.

Rekommendationer:

- Ideella aktörer ges företräde att definiera vad som går att återbruka inom verksamheten, så att största möjliga mängd insamlat material hanteras genom återbruk. Därefter blir textilavfallet, som är ett kommunalt avfall, kommunens ansvar att omhänderta om den ideella aktören bedömer det inte användbart i sin verksamhet.
- Tvåströmslösningen måste utformas flexibelt så att återbrukbara kvaliteter och textilavfall kan flyttas mellan strömmarna. Textilier som sorterats ut som återbrukbart av konsument eller kommun, men bedöms som avfall av ideell aktör, ska lämnas kostnadsfritt till kommunen. Omvänt ska material som av konsument bedömts vara avfall kunna uppgraderas till kategorin återbrukbart av ideell aktör.
- Det bör inte införas speciella tillstånd för att frakta textilavfall från lokala sorteringsplatser till avfallshantering.

6.5 Krav på att främja återanvändning

Förslag: Kommunen ska lämna information till hushåll och verksamhetsutövare om vikten av att hushålla med råvaror och energi genom att se till att textil återanvänds när det är möjligt.

Förslaget om att kommunerna ska lämna information till hushåll och verksamhetsutövare kring vikten av att hushålla med råvaror och energi genom att se till att textil återanvänds när det är möjligt är bra men behöver bli tydligare. Syftet med denna information och tillhörande insamlingsystem bör vara

“Rätt textil på rätt plats” för att främja återanvändning och bidra till att förlänga textilens aktiva livslängd. Det är avgörande att informationen kring systemet poängterar och förtydligar skillnaden mellan återanvändning och återvinning *samt textilavfall*. Dessa begrepp blandas ofta ihop av konsumenten. Det är också viktigt att informationen utformas nationellt.

Kommunernas informationsansvar förväntas leda till ökade mängder textil som går att återanvända. Redan idag finns ett överflöd av begagnad textil i Sverige på omkring 70 % (Naturvårdsverket) som behöver exporteras. Förutom ökade koldioxidutsläpp i transporten, innebär export en förlust av cirkulärt material i den svenska industrin och export är förknippad med svårhanterade sociala och miljömässiga risker. Vi vill understryka att kommunernas informationsansvar också måste driva mot mer hållbara konsumtionsbeteenden som minskad nykonsumtion av textil. Informationen måste uppmantra till att även handla second hand i första hand för att främja konsumtionen av återanvänt och bidra till en växande second hand-marknad i Sverige.

Återanvändning är alltid att föredra framför återvinning, och det är viktigt att aktörer som anlitas av kommunen har transparenta värdekedjor och rapporterar var textilen tar vägen för att motverka sociala och miljömässiga risker i globala leverantörskedjor.

Rekommendationer:

- Nationellt krav på kommunerna att säkerställa att avfallstrappans intentioner efterlevs oberoende av leverantör eller samarbetspartner. Återanvändning ska alltid prioriteras framför återvinning.
- Kommunernas information ska bygga på nationella definitioner och göra det enkelt för hushållen att lämna textil för återbruk respektive avfall. Aktörer som exempelvis Erikshjälpen Second Hand, ISH, Naturvårdsverket och Avfall Sverige bör gemensamt formulera generella och övergripande budskap.
- ***Information och åtgärder ska också utformas för att bidra till en växande återbruksmarknad i Sverige genom ökad second hand-konsumtion och minskad nykonsumtion.***
- ***Kommunen ska säkerställa god hantering och hög transparens i leverantörskedjor för återbruk och återvinning hos aktörer som anlitas.***

6.6 Behandling av textilavfallet

Bedömning: Regeringen bör invänta eventuella nya EU-krav om hur textilavfall ska behandlas innan förändringar görs i den nationella lagstiftningen.

Textilinsamlingen behöver kompletterande åtgärder för att nå önskad effekt. Regeringen har inte tillsatt nödvändiga resurser för att bygga en infrastruktur som kan bära de visioner och ambitioner som insamlingen av textil och textilavfall nu gör ansats till. Erikshjälpen Second Hand anser att Sverige skyndsamt bör påbörja arbetet med att aktivt bidra till EU-kommissionens förslag till revidering av avfallsdirektivet. Den svenska infrastrukturen ska förstärkas enligt EU-direktiv med ökad sortering och förberedelse för återbruk på nationell nivå och därmed bidra till utveckling av verksamheter som remake, skrädderi mm. som bidrar till konsumtionsbeteenden som är gynnsamma socialt och miljömässigt.

Det finns ett glapp mellan insamling och behandling av textilavfall i Sverige. Strukturer saknas för att ta hand om ökade mängder insamlad textil på ett cirkulärt sätt. Bristen på cirkulära behandlingsmöjligheter motverkar insamlingens miljösyfte. Miljönyttan av ett insamlingssystem realiserar först när en textil faktiskt används igen, men förslagen i promemorian är begränsade till själva insamlingen och inte hur textilen ska nå återbruk eller återvinning. Vi vill här understryka vikten

av att skyndsamt planera för ett system som kan ta hand om både insamlad textil för återbruk i högre grad och textilavfall för återvinning i Sverige, och att det systemet utformas tillsammans med Erikshjälpen Second Hand och ISH.

Metoden för behandling styrs av hur innebörden av uttrycket textilavfall definieras. Om det i begreppet textilavfall anses ingå fraktioner för återbruk och återvinning krävs omfattande infrastrukturutveckling.

Rekommendationer:

- Finansiering och kompletterande insatser till textilinsamlingen (sortering, behandling, återvinning, logistik) är en primär fråga och kan inte invänta EU:s direktiv.
- Ekonomiska incitament för att skala upp insamling/sortering ska utredas och vara på plats inför 1/1 2025.
- Insamlat textilavfall bör sorteras i närområdet för att främja återanvändning i Sverige, miljön och social hållbarhet.

7. Ikraftträdande

Förslag: De nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Erikshjälpen Second Hand tillstyrker ikraftträdandet av förslagen i promemorian, men anser att planen är ofullständig för att kunna hantera den ökade mängden insamlad textil. Vi menar därtill att Erikshjälpen Second Hand och ISH bör medverka i utformningen av lösningarna för insamlingssystemet.

8. Konsekvenser

Vi vill betona den nytta som ideella aktörer bidrar med i samhället och ser att ett insamlingssystem för textilier kan stärka oss ytterligare, men det finns också risker för våra verksamheter. Det är därför av största vikt att vi bjuds in till utformningen av det nya systemet, tillsammans med andra aktörer så som Avfall Sverige och Naturvårdsverket. Vi uppmanar utredarna att dra nytta av vår erfarenhet av storskalig textilinsamling.

En cirkulär hantering av textil och textilavfall ska gynna cirkularitet i Sverige i första hand. Rätt implementerat kan förslaget ge nya förutsättningar för sociala verksamheter, ett förändrat konsumtionsbeteende och uppmanar till nya affärsmodeller kopplat till mikrotextilfabriker, remake och en nationell återvinningsindustri.

Enligt avfallsdirektivet ska medlemsstaterna vidta åtgärder för att förebygga avfallsgenerering genom att uppmanar återanvändning av produkter och inrättandet av system som främjar återanvändning av textilier. Minskad avfallsgenerering sker bara när insatser som insamling och cirkulering av textil och textilavfall också möts av incitament som leder till mer hållbar produktion och konsumtion. Överproduktion och -konsumtion måste hanteras. I kombination med insamlingssystem och producentansvar behöver det bli dyrare att sätta stora volymer av nyproducerade kläder på marknaden och den globala avfallshanteringen stärkas. Med minskad nyproduktion, dyrare nyproducerade kläder, insamling och producentansvar kan en mer hållbar textilhantering skapas och second hand-marknaden få växa.

- Beroende på systemets utformning och vilka aktörer som deltar, finns risker för minskade mängd insamlade textilier till ideell second hand och återbruk i Sverige. Textil för återbruk och återvinning riskerar att exporteras istället för att bidra till en cirkulär textilindustri i Sverige. **Om kommunerna inte får tydliga, nationella riktlinjer försvårar det för ideella**

aktörer att konkurrera med stora kommersiella bolag och systemet kan bli ojämnt över landet. Om informationskravet inte lyfter återbruk hos ideella aktörer som det främsta alternativet, och kommunerna erbjuder annan insamling av återbruk, kan det också bidra till att utarma våra flöden.

- Ökade mängder textilier är inte direkt kopplat till ökade intäkter för ideell second hand **om inte kvaliteten och avsättningsmöjligheterna i Sverige också ökar.**
- Ett felaktigt utformat insamlingssystem kan leda till ökad återvinning på bekostnad av återbruk. Tydliga mål måste tas fram för både återbruk och återvinning.
- Kostnaderna för att ta hand om textilavfall måste bäras av kommunerna, även om det lämnats till Erikshjälpen Second Hand och ISH.
- För att säkra att ett nytt framtida insamlingssystem av textilier blir effektivt och lever upp till sina syften, välkomnar vi en fortsatt dialog kring samtliga delar vid utformning och implementering.